

# משרד העבודה

## פעולות הביקורת

במחלקת הכספים נבדקו ניהול החשבונות וביצוע התקציב. במחלקה לפיקוח על העבודה הוחל בבדיקת סדרי הפיקוח על העבודה בבתי החרושת; הבדיקה נמשכת.

שירות התעסוקה. נבדקו פעולות לשכות העבודה והפיקוח של מינהלת השירות עליהן במקומות הבאים: אשקלון, באר שבע, בית שמש, קרית גת, קרית שמונה. נבדקו הפעולות של המועצות, הפועלות ליד לשכות העבודה. הביקורת הצביעה על הצורך בהתכנסות לעתים מזומנות, ובניהול פרוטוקולים על ישיבות המועצות. דרוש למנות במהירות חברים חדשים למועצות, במקום אלה שפרשו.

נערכה ביקורת על סדרי רישום דורשי עבודה בלשכות ועל פעולות פקידי ההשמה בלשכות. הביקורת המליצה על הפרדת פעולות הרישומים, הנוגעים לשמירת זכויות דורשי עבודה לשליחה לעבודה, מפעולות פקידי ההשמה, שהם עמוסים יתר על המידה.

## קרנות חופשה

החל בשנת 1951 קיימות שלוש קרנות חופשה, הפועלות כגופים סטטוטוריים על פי חוק חופשה שנתית תשי"א — 1951 (ס"ח 81 עמ' 2006): קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות; קרן חופשה לעובדים בחקלאות; וקרן חופשה כללית, "מבטחים". עובדים המועסקים אצל מעביד אחד פחות מ-75 ימים רצופים ושאינם נהנים משום כך מחופשה בשכר, מקבלים באמצעות הקרנות פיצוי כספי תמורת חופשה. מימון פיצוי זה מקורו בכספים המועברים לקרנות מהמעבידים, החייבים על פי החוק לשלם לטובת העובדים לפחות 4% משכר העבודה, ששולם להם; כל עובד, שלטובתו נתקבל תשלום על ידי הקרן, נחשב לחבר בקרן. בתוקף סמכותו לפי החוק פרסם שר העבודה ב-1951 תקנות חופשה שנתית (קרנות חופשה), תשי"א — 1951, ותקנון לדוגמה לקרן חופשה מיום 14.9.1951 (ק"ת 204 עמ' 1610 ו-1613), החלים על כל קרן מקרנות החופשה; לפיהם זכאי כל חבר בקרן לקבל ממנה את הסכומים שנאספו לזכותו, כעבור 11 חודש מאז נתקבל לראשונה לזכותו סכום תמורת החופשה. שנת הכספים של הקרנות היא השנה האזרחית הקלנדרית. שר העבודה, שבפיקוחו נתונות הקרנות, מינה רושם קרנות חופשה, שהוסמך לאשר שינויים בתקנון.

המדינה אינה משתתפת בקרנות, לא בהונן ולא בהנהלתן. הן עומדות לביקורת מבקר המדינה על פי הסכמים שביניהן לבין הממשלה מינואר 1952, בהתאם לסעיף 9 (6) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח — 1958 (נוסח משולב).

מבקר המדינה המציא לוועדת הכספים של הכנסת ולהנהלת הקרנות דו"חות על פעולותיהן של קרנות החופשה בראשונה ביולי 1956 ובשנייה בנובמבר 1962; בדו"ח שנתי 13 (עמ' 236—243) סוכמה הביקורת, שממציאה הובאו בדו"חות מנובמבר 1962. הפרק הבא מסכם

את הביקורת, שנערכה במחצית הראשונה של שנת 1965 בשלוש הקרנות, ומקיף את פעולותיהן מ-1962 עד סוף 1964.

## מינהל

לפי תקנות חופשה שנתית (קרנות חופשה), תשי"א—1951, מורכבות הנהלות הקרנות מנציגים של ההסתדרויות, שבהן מאורגנים העובדים, חברי הקרנות. להנהלת קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות וכן להנהלת קרן חופשה כללית "מבטחים" 15 חברים, ולהנהלת קרן חופשה לעובדים בחקלאות 12 חברים. בהנהלת כל קרן מיוצגות הסתדרות הפועל המזרחי, הסתדרות העובדים הלאומית והסתדרות פועלי אגודת ישראל, כל אחת על ידי חבר אחד; שאר חברי ההנהלות הם נציגי ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל.

תפקידי הנהלות הקרנות מתרכזים בקבלת החלטות עקרוניות; בקיום פיקוח כללי על ביצוע הפעולות הכספיות; במינוי רואי חשבון ובקביעת שכרם; ובאישור הדו"חות הכספיים השנתיים, לאחר שרואי החשבון חתמו עליהם. צמצום זה בתפקידי ההנהלה גובע מכך, שהפעולות השוטפות של קרנות החופשה, שאין להן מנגנונים משלהן, נעשות על ידי קרנות הביטוח, המסונפות להסתדרות הכללית: הפעולות של קרן חופשה בניין ושל קרן חופשה חקלאות על ידי קרנות הביטוח של אותם ענפים ואלו של קרן חופשה כללית "מבטחים" על ידי קרן הביטוח "מבטחים". בהסכמים, שנערכו בין קרנות החופשה לבין קרנות הביטוח, נקבע, שקרנות הביטוח, כל אחת בתחום פעולתה היא, יגבו את הכספים, שהמעבידים חייבים לשלם לקרנות החופשה; ישלמו לעובדים, חברי קרנות החופשה, את המגיע להם; ינהלו הנהלת חשבונות מתאימה; ויטפלו בהשקעת עודפי כספים.

תמורת שירותים אלה משתתפות קרנות החופשה בהוצאות של קרנות הביטוח לפי היחס של סך כל תמורת החופשה לכלל הגבייה של ההפרשות למטרות סוציאליות לרבות תמורת החופשה. בשנים 1962 — 1964 הסתכמה ההשתתפות של קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות ב-1,359,014 ל"י, של קרן חופשה לעובדים בחקלאות ב-826,534 ל"י ושל קרן חופשה כללית "מבטחים" ב-1,025,592 ל"י. ביחס לסך כל תמורת החופשה, שנרשמה לזכות העובדים חברי הקרנות, מהווה ההשתתפות של קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות 7.5%, של קרן חופשה לעובדים בחקלאות 8% ושל קרן חופשה כללית "מבטחים" 7.1%.

הסיכום של כרטיסי החשבון, המתנהל לכל חבר בקרנות, מובא ברשימה הבאה, המראה את סך כל תמורת החופשה, שנרשמה לזכות החברים בכל אחת משלוש השנים האחרונות, את דמי החופשה ששולמו ואת מספר החברים שקיבלו אותם.

מהרשימה ניתן לעמוד על ההיקף הגדול של פעולות קרנות החופשה. יוצא ממנה, שתמורת החופשה, שנרשמה לזכות החברים של שלוש הקרנות בשלוש השנים האחרונות, הסתכמה ביחד ב-43 מיליון ל"י, והסכומים, ששולמו לחברי הקרנות באותה תקופת זמן, הגיעו ל-36 מיליון ל"י. מספר החברים, שנהנו בשלוש השנים האחרונות מדמי חופשה, הוא בממוצע בשנה: 38,120 בקרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות; 44,871 בקרן חופשה לעובדים בחקלאות; ו-53,995 בקרן חופשה כללית "מבטחים". הסכום הממוצע, ששולם לחבר אחד בשנה אחת, הגיע ל-88 ל"י.

| השנה                                    | מספר החברים,<br>שלוכותם נרשמה<br>תמורת חופשה | כלל תמורת<br>החופשה שנרשמה<br>לזכות החברים<br>במשך השנה (בל"י) | תשלומים של דמי חופשה<br>מספר החברים<br>שקיבלו את התשלומים | הסכום<br>(בל"י) |
|-----------------------------------------|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|-----------------|
| קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות |                                              |                                                                |                                                           |                 |
| 1962                                    | 65,228                                       | 5,203,591                                                      | 33,725                                                    | 4,073,314       |
| 1963                                    | 68,697                                       | 5,958,887                                                      | 39,281                                                    | 5,466,189       |
| 1964                                    | 72,977                                       | 6,957,723                                                      | 41,354                                                    | 5,816,842       |
| קרן חופשה לעובדים בחקלאות               |                                              |                                                                |                                                           |                 |
| 1962                                    | 132,191                                      | 3,030,704                                                      | 45,637                                                    | 2,685,222       |
| 1963                                    | 122,815                                      | 3,466,826                                                      | 44,618                                                    | 3,083,112       |
| 1964                                    | 117,279                                      | 3,834,152                                                      | 44,358                                                    | 3,327,292       |
| קרן חופשה כללית "מבסחים"                |                                              |                                                                |                                                           |                 |
| 1962                                    | כ"60,000                                     | 4,145,323                                                      | 57,094                                                    | 3,502,518       |
| 1963                                    | כ"60,000                                     | 4,858,675                                                      | 53,012                                                    | 3,812,852       |
| 1964                                    | 61,915                                       | 5,492,826                                                      | 51,880                                                    | 4,351,366       |

## פעולות

1. ביולי 1965 קיבלה הכנסת תיקון לחוק חופשה שנתית (ס"ח 461, עמ' 214). לפי החוק המתוקן ניתנה סמכות בידי קרנות החופשה לגבות ממעביד, בהסכמת העובדים, שתינתן בהסכם קיבוצי, בחוזה עבודה או בדרך אחרת שתיקבע, תמורת חופשה גם בעד עובדיו המועסקים 75 ימים רצופים ויותר. עוד נקבע בתיקון לחוק, שעל המעביד לשלם את תמורת החופשה לקרן בתחילת כל חודש בעד החודש שעבר, בעוד שהחוק המקורי חייב את המעביד לשלם את תמורת החופשה תוך 9 ימים מהיום, שבו חדל העובד לעבוד. על ידי שינויים אלה בחוק באו על תיקונם שני ליקויים, שעליהם הצביע מבקר המדינה בדו"ח שנתי 13, עמ' 241.

בינואר 1964 התקין שר העבודה תקנות בדבר השימוש בכספי קרן חופשה, שלפיהן תשקיע קרן חופשה את כספיה לפי הכללים, שנקבעו בתקנות מס הכנסה להשקעת כספים על ידי קופה המנהלת קרן חופשה; וקרן חופשה תהייה רשאית, על פי החלטת ההנהלה ובאישור רושם קרנות החופשה, להשתמש בעודפים לשם מתן הקצבות לחברי הקרן להבראה ונופש. על העדר תקנות אלו עמד מבקר המדינה בדו"ח שנתי 13, עמ' 242.

2. אחרי התיקונים עקב חקיקה חדשה נשארו שני ליקויים, שצוינו בדו"ח השנתי 13, ללא תיקון. בעוד שהחוק מחייב את המעביד לשלם תמורת חופשה בשיעור של 4% לפחות משכר העבודה, גבתה קרן הביטוח גם בתקופה הנזכרת במקרים מסויימים את ההפרשות הסוציאליות, לרבות תמורת חופשה, על בסיס תעריף השכר, שהוא לעתים יותר נמוך מהשכר הממשי, מבלי לברר, אם השכר שולם לעובד למעשה לפי התעריף. כן הוסיפו קרנות הביטוח לאפשר למעבידים לשלם את ההפרשות השונות, ועם זה את תמורת החופשה, בשיעורים או בשטרות לתקופה עד 9 חודשים, בתוספת רבית הנעה בין 9% — ל-11% מיום מסויים אחרי המועד, שבו היה המעביד חייב לשלם את תמורת

החופשה לפי החוק. מאחר שבחוק נקבע מועד לתשלום תמורת החופשה, יש לראות בהסכמת הקרנות לדיחוי מועד התשלום חריגה מחובתן החוקית. המשמעות הכלכלית של דחיית הגבייה היא שהקרנות נותנות למעבידים אשראי בתנאים נוחים, וגם זה בלא שיש להן סמכות לכך.

3. כתוצאה מדחיית המועד לתשלום תמורת החופשה הצטברו חובות בסכומים ניכרים, שמעבידים נשארו חייבים לקרנות החופשה. הטבלה הבאה מראה לגבי כל אחת משלוש הקרנות את יחס החובות של המעבידים לסך כל תמורת החופשה, שעל המעבידים היה לשלם בשלוש השנים האחרונות על פי גליונות השכר שהומצאו, ולסך כל האקטיבים של כל קרן לסוף כל אחת מן השנים שבתקופה הנסקרת.

#### חובות המעבידים

| השנה                                    | חוב המעבידים בסוף השנה (ב"י) | תמורת החופשה, שנרשמה לחובת המעבידים במשך השנה (ב"י) | החוב באחוזים מכלל תמורת החופשה (ב-%) | עומק ממוצע של הפיגור בחודשים (בקירוב) | סך כל האקטיבים לסוף השנה (ב"י) | החוב באחוזים מכלל האקטיבים (ב-%) |
|-----------------------------------------|------------------------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------------|---------------------------------------|--------------------------------|----------------------------------|
| קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות |                              |                                                     |                                      |                                       |                                |                                  |
| 1961                                    | 2,723,125                    | 4,039,758                                           | 67                                   | 8                                     | 3,709,505                      | 73                               |
| 1962                                    | 3,461,424                    | 5,203,591                                           | 67                                   | 8                                     | 4,743,183                      | 73                               |
| 1963                                    | 3,735,440                    | 5,958,887                                           | 63                                   | 8                                     | 5,141,371                      | 73                               |
| 1964                                    | 4,659,731                    | 6,957,723                                           | 67                                   | 8                                     | 6,076,656                      | 77                               |
| קרן חופשה לעובדים בחקלאות               |                              |                                                     |                                      |                                       |                                |                                  |
| 1961                                    | 1,663,291                    | 3,877,552                                           | 43                                   | 5½                                    | 4,140,067                      | 40                               |
| 1962                                    | 1,564,864                    | 4,145,323                                           | 38                                   | 4½                                    | 4,562,801                      | 34                               |
| 1963                                    | 1,700,756                    | 4,858,675                                           | 35                                   | 4½                                    | 5,698,588                      | 30                               |
| 1964                                    | 1,718,903                    | 5,492,826                                           | 31                                   | 3¾                                    | 6,837,849                      | 25                               |
| קרן חופשה כללית "מבטחים"                |                              |                                                     |                                      |                                       |                                |                                  |
| 1961                                    | 1,177,143                    | 2,749,946                                           | 43                                   | 5                                     | 3,228,067                      | 36                               |
| 1962                                    | 1,200,742                    | 3,030,704                                           | 40                                   | 5                                     | 3,515,912                      | 34                               |
| 1963                                    | 1,265,080                    | 3,466,826                                           | 36                                   | 4                                     | 3,829,303                      | 33                               |
| 1964                                    | 1,594,445                    | 3,834,152                                           | 42                                   | 5                                     | 4,220,298                      | 38                               |

4. קרנות הביטוח, הפועלות בתחום הבניין והחקלאות, העבירו לקרנות החופשה באותם התחומים את חלקן בריבית, שנגבתה מהמעבידים על חובותיהם, לפי היחס של תמורת החופשה לכלל הגבייה של ההפרשות לרבות תמורת החופשה ואילו קרן חופשה כללית "מבטחים" לא קיבלה ריבית כזו, אף כי היא נגבתה מהמעבידים על ידי קרן הביטוח. בבדיקת הרישומים, המתיחסים לגביית תמורת חופשה והמתנהלים על ידי קרן הביטוח ללא הפרדה מהרישומים על כלל גביית ההפרשות, הסתבר שלפי היחס האמור הגיע הסכום, שהיה צריך לרשום אותו כחלקה של קרן החופשה בריבית בשלוש השנים האחרונות, ל-140,000 ל"י בקירוב. גם בעבר לא נהנתה קרן חופשה כללית "מבטחים".

מהריבית, כפי שצוין בדו"ח שנתי 13, עמ' 239. עוד הועלה באותה בדיקה, שקרן חופשה כללית "מבטחים" לא קיבלה ממעבידים תמורת חופשה בעד עובדים רבים, שעבדו אצל מעביד אחד ברציפות פחות מ-74 ימים. הסתבר, שאין סדרי פיקוח, המבטיחים שכל המעבידים החייבים על פי החוק לשלם תמורת חופשה, אומנם עושים כן.

5. כדי שכל חבר ייהנה מתמורת חופשה, דורשות הקרנות מהמעבידים לציין בגליונות השכר או בהשימות העובדים, שבהם מופיעות ההפרשות לזכותם, את מספרי הזהות ואת כתובותיהם של העובדים. אולם נוכח העובדה, שלא כל המעבידים עונים לדרישות אלה של הקרנות, או שיש טעויות ושיבושים בציון הפרטים האישיים של העובדים, מתקשות לעתים הקרנות לזהות או לאתר את החבר ולהודיע לו על הזכות, שרכש לעצמו. כתוצאה מכך נשארו בכל אחת מן הקרנות אלפי כרטיסי חשבון עם יתרות לזכות חברים, שלא פנו בעצמם לקרנות, כדי לקבל את תמורת החופשה המגיעה להם, והקרנות לא הצליחו לקיים קשר אתם.

תמורת חופשה, שלא נדרשה תוך 24 חודשים, יש לחלטה על פי התקנון לטובת הקרן; לפני החילוט יש לתת התראה לחבר, ורק בתום 21 יום משליחת ההתראה מותר לחלט. נוכח הסכנה, שאחרי תקופה מסוימת יפסיד החבר את זכותו, נודעת משנה חשיבות לכך, שבידי הקרנות יהיה חומר מלא ומדויק ככל האפשר על הפרטים האישיים של החברים, כדי שיוכלו להגיע בעוד מועד אל אותם החברים, שלא ניצלו את זכויותיהם. הקרנות נוהגות אמנם להחזיר לחברים, הפונים אליהן אחרי החילוט, את הזכויות שחולטו, אולם תמורת החופשה, המוחזרת בדרך זו לחברי הקרנות, מהווה חלק קטן בלבד מהזכויות, שעמדו לחילוט וגם חולטו. במשך השנים 1962 — 1964 חולטו — על ידי כל שלוש הקרנות — זכויות בסך 1,345,803 ל"י; הזכויות, שהוחזרו באותן השנים על פי בקשות חברים, שפנו אל הקרנות אחרי החילוט, התבטאו בסך 107,072 ל"י.

הרשימה הבאה מראה את פירוט החילוט וההחזרות לפי כל אחת מהקרנות בכל אחת משלוש השנים האחרונות (בל"י):

| השנה | קרן בנין |             | קרן חקלאות |             | קרן "מבטחים" |             |
|------|----------|-------------|------------|-------------|--------------|-------------|
|      | החילוט   | הסכום שחולט | החילוט     | הסכום שחולט | החילוט       | הסכום שחולט |
| 1962 | 8,330    | 82,732      | 2,708      | 66,925      | 46,062       | 313,900     |
| 1963 | 9,683    | 193,908     | 3,118      | 330,521     | 7,828        | 18,917      |
| 1964 | 8,466    | 251,883     | 13,914     | 56,128      | 6,963        | 30,889      |

ההבדל הגדול בין סכומי החילוט בשנים השונות, הבולט בקרן חופשה לעובדים בחקלאות ובקרן חופשה כללית "מבטחים", מקורו בזה שבשנים מסוימות חילט רק חלק מן הסניפים את הזכויות, שניתן היה לחלט, ורק לאחר תקופה ארוכה משנתיים חולטו בבת אחת כל היתרות שנשארו לחילוט בכל הסניפים.

בדו"ח שנתי 13 עמד מבקר המדינה על כך, שסכומי החילוט הם בעיקר כספים, ששולמו לטובת עובדים, שאינם יודעים על זכויותיהם — בחלקם כאלה המתקשים בהבנת הסדרים,

ובחלקם עובדים שרק ימים מועטים עבדו במקום אחד ונשכח מלבם, ששולמו לטובתם כספים לקרן חופשה. התוצאה, שהחלשים בתוך ציבור העובדים הארעיים יפסידו את הסכומים, שנגבו לזכותם, היא בלתי רצויה, אף אם הסכומים הגדולים, הנשארים עקב החילוט בידי הקרנות, מביאים לשיפור מצבן של הקרנות ומאפשרים להן, לכסות בהם חלק ניכר מההוצאות ולשחרר בדרך זו את החברים, הנהנים מזכויותיהם, מהשתתפות בהוצאות הכרוכות בניהול הקרנות. למניעת תוצאה זו עשו הקרנות בשנים האחרונות מאמץ, כדי להגיע לחוג יותר גדול של חברים, שלא ניצלו את זכויותיהם. הן נהגו לפרסם לפני חילוט הזכויות, בעתונות היומית ובמשרדי קרנות הביטוח מודעות, שבהן הכריזו כי הזכויות לתמורת חופשה, שהתהוו עד מועד מסוים ולא נוצלו, יחולטו, אם בעלי הזכויות לא ידרשו את התמורה עד מועד מסוים. קרן חופשה לעובדים בתקלאות הציגה במשרדי סניפיה גם רשימות שמיות של החברים, שזכויותיהם עמדו להיחלט. 8 מבין 32 סניפים אזוריים של קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות אף הם עשו כן בשנת 1964. אולם כפי שמסתבר מהטבלה, המראה את הסכומים, שהתורגמו נדרשה אחרי החילוט, לא הועילו פעולותיהן של הקרנות הרבה.

לדעת הביקורת על הקרנות למצוא את הדרכים המתאימות, כדי שאותם חברים, שזכויותיהם עומדות להיחלט, יידעו על כך בעוד מועד; עליהן להקפיד, שלא יהיה חילוט, אלא אם כן נשלחה התראה; ורצוי שתוארך התקופה עד החילוט, מה גם שממילא נוהגות הקרנות להחזיר לחבריהן סכומים שכבר חולטו. עוד הוצע לשקול, אם יש עדיין מקום כתנאי לתשלום תמורת החופשה להחתים עובדים ארעיים על התחייבות, שלפיה הם ייצאו לחופשה במועד הסמוך לקבלת התשלום.

#### ההיקף הכספי של פעולות קרנות החופשה (ראה טבלאות בעמ' 390 ו-391)

הכספים, שנאספו לזכות קרן חופשה לעובדי בניין ועבודות ציבוריות וקרן חופשה לעובדים בתקלאות, הושקעו באמצעות קרנות הביטוח, שאתן קשורות קרנות החופשה, לפחות ארבע פעמים בשנה. בדרך כלל בסוף כל הבע שנה, וההשקעות נרשמו בספרי הקרנות לפי המועדים, שבהם נעשו. לעומת זאת השקיעה קרן הביטוח "מבטחים" כספים, לרבות אלה של קרן החופשה, כמעט בכל חודש, אולם רשמה את ההשקעות, שנעשו מכספי קרן החופשה, כאילו נעשו רק פעמיים בשנה, בסוף יוני ובסוף דצמבר. קרן הביטוח "מבטחים" נהגה כך לגבי קרן החופשה אף כשההשקעות הגיעו לפדיון, והפדיונות שימשו להשקעות חדשות. כתוצאה מדרך זו של רישום ההשקעות לא קיבלה קרן החופשה את כל הריבית, שהגיעה לה מיום השקעת כספיה.

לעתים העבירו מעבידים לקרן הביטוח "מבטחים" כספים בעד הפרשות שנעשו, לרבות תמורת חופשה, בלא שהמציאו עד סוף שנת הכספים גליונות שכר או רשימות עובדים, שמהם ניתן היה להיווכח, לאילו עובדים מתייחסים התשלומים. הדרך הנכונה היא, שקרן חופשה כללית "מבטחים" תקבל, לפחות לפני סיום שנת הכספים, זיכוי בעד חלקה בתשלומים אלה. דבר שלא, נעשה. לו קבלה קרן החופשה זיכוי בהתאם ליחס האמור של תמורת החופשה לסך כל ההפרשות לרבות תמורת חופשה, היה באפשרותה של קרן החופשה להשקיע כספים נוספים ולקבל ריבית עליהם. חלקה של קרן החופשה בתשלומים האמורים היה צריך להתבטא במאזן ליום 31.12.1964 בסכום של 128,000 ל"י.

לפי התקנון לדוגמה רשאיות הקרנות לנכות מזכויות חבריהן את חלקם, יחסית לסכומי הגביה לזכותם, בהוצאות ניהול הקרנות. בתקופה הנסקרת, כמו בתקופה שקדמה לה, היו לקרנות הכנסות ניכרות מריבית ומדיבידנד על השקעותיהן ומחילוט זכויות חברים, שלא נדרשו, ולקרנות החופשה בניין וחקלאות גם מריבית, שמעבידים שילמו תמורת דחיית תובותיהן. מאחר שהכנסות אלה לא רק כיסו את השתתפותן של קרנות החופשה בהוצאות קרנות הביטוח, אלא הביאו לעודף הכנסה על הוצאה, לא ניכו הקרנות שום סכום מזכויות החברים לשם כיסוי הוצאות.

**ריכוז המאזנים של שלוש קרנות החופשה**  
**ליום 31-12-1964 לעומת 31-12-1961 (בל"י)**

| קרן<br>בניין                                                   | קרן<br>חקלאות | קרן<br>מבטחים | ס"ה<br>שלש<br>הקרנות | ס"ה<br>שלש הקרנות<br>ליום<br>31.12.1961 |
|----------------------------------------------------------------|---------------|---------------|----------------------|-----------------------------------------|
| <b>א ק ט י ב</b>                                               |               |               |                      |                                         |
| 900,395                                                        | 2,491,172     | 5,118,946     | 8,510,513            | 5,393,876                               |
| השקעות במניות וניירות ערך אחרים<br>וסקדונות בבנקים לזמן ארוך * |               |               |                      |                                         |
| 498,530                                                        | 91,914        | —             | 590,444              | 102,203                                 |
| סקדונות לזמן קצר *                                             |               |               |                      |                                         |
| 4,659,731                                                      | 1,594,445     | 1,718,903     | 7,973,079            | 5,563,559                               |
| חייבים — קרנות הביטוח                                          |               |               |                      |                                         |
| 18,000                                                         | 42,767        | —             | 60,767               | 18,001                                  |
| חשבונות שונים                                                  |               |               |                      |                                         |
| 6,076,656                                                      | 4,220,298     | 6,837,849     | 17,134,803           | 11,077,639                              |
| <b>פ ס י ב</b>                                                 |               |               |                      |                                         |
| 5,771,529                                                      | 3,551,034     | 6,215,399     | 15,537,962           | 10,502,940                              |
| זכויות החברים לתמורת<br>חופשה (אחרי חילוט)                     |               |               |                      |                                         |
| —                                                              | 347,438       | —             | 347,438              | 213,603                                 |
| הפרשות מתוך סכומים<br>שחולטו: הפרשה כללית                      |               |               |                      |                                         |
| —                                                              | 97,312        | —             | 97,312               | 185,272                                 |
| השתתפות בהוצאות הבראה                                          |               |               |                      |                                         |
| —                                                              | 7,831         | 18,394        | 26,225               | —                                       |
| זכאים שונים                                                    |               |               |                      |                                         |
| 305,127                                                        | 216,683       | 604,056       | 1,125,866            | 175,824                                 |
| עודף ההכנסה על ההוצאה                                          |               |               |                      |                                         |
| 6,076,656                                                      | 4,220,298     | 6,837,849     | 17,134,803           | 11,077,639                              |

• מ ז ה : • ראה דר"ח 13, עמ' 237.

|                                           |         |           |           |
|-------------------------------------------|---------|-----------|-----------|
| מניות                                     | 189,765 | 145,653   | —         |
| ניירות ערך וסקדונות צמודים לדולר          | 51,480  | 277,975   | 41,520    |
| ניירות ערך וסקדונות צמודים למדד           | 871,680 | 2,030,294 | 4,963,878 |
| ניירות ערך וסקדונות צמודים<br>לדולר ולמדד | —       | —         | 113,548   |

**סיכום הכנסות והוצאות של הקרנות**  
**בשנים 1962—1964 (ב"י)**

| קרן<br>בניין | קרן<br>חקלאות | קרן<br>מבטחים |                                                   |
|--------------|---------------|---------------|---------------------------------------------------|
|              |               |               | <b>הכנסות</b>                                     |
| 199,788      | 479,254       | 104,343 (—)   | מצובר ליום 31.12.1961                             |
| —            | —             | 554           | מהשתתפות החברים בהוצאות<br>(על חשבון שנים קודמות) |
| 489,688      | 829,086       | 1,430,712     | מהשקעות (ריבית, דיבידנדה, הפרשי<br>הצמדה ושונות)  |
| 547,621      | 133,752       | —             | מריבית על חובות מעבידים                           |
| 502,044      | 433,835       | 302,853       | מחילוט זכויות חברים                               |
| 1,739,141    | 1,875,927     | 1,629,776     | ס"ה ההכנסה                                        |
|              |               |               | <b>הוצאות</b>                                     |
| 1,359,014    | 826,534       | 1,025,592     | השתתפות בהוצאות קרנות הביטוח                      |
| —            | —             | 128           | חשלום ריבית                                       |
| 75,000       | 387,960       | —             | השתתפות בהוצאות הבראה של חברים<br>מעוטי יכולת     |
| 1,434,014    | 1,214,494     | 1,025,720     | ס"ה ההוצאה                                        |
| 305,127      | 661,433       | 604,056       | עודף ההכנסה על ההוצאה                             |

**הרכב ההכנסות באחוזים, לפי מקורותיהן, במשך שלוש השנים 1962—1964, היה כדלהלן :**

**הרכב ההכנסות לפי מקורותיהן**  
**בשנים 1962—1964 (ב-%)**

| קרן<br>בניין | קרן<br>חקלאות | קרן<br>מבטחים |                                                              |
|--------------|---------------|---------------|--------------------------------------------------------------|
| 11.4         | 25.5          | 6.4 (—)       | מצובר ליום 31.12.1961                                        |
| 59.6         | 51.4          | 87.7          | הכנסה מהשקעות ומחובות מעבידים<br>(ריבית, הפרשי הצמדה וכדומה) |
| 29.0         | 23.1          | 18.7          | הכנסה מחילוט זכויות חברים                                    |
| 100.0        | 100.0         | 100.0         | ס"ה ההכנסה                                                   |
| 82.4         | 64.7          | 63.0          | ההוצאה באחוזים מההכנסה                                       |
| 17.6         | 35.3          | 37.0          | עודף ההכנסה על ההוצאה<br>באחוזים מההכנסה                     |